

בבית המשפט העליון

בש"א 5111/23

לפני: כבוד השופטת ר' רונן

המבקש: מדינת ישראל

נגד

המשיבים:

1. עזבון המנוח יוסף דוד אלחדד ז"ל ו391 אח'
2. עזבון המנוח מוריס דניאל ז"ל ו41 ועוד 5 אחרים
3. ברוך צבי גרינבוים ו501 אח'
4. פלוני
5. המרכז הארצי לפיתוח מקומות קדושים בישראל
6. הקדש העדה הספרדית בעיה"ק צפת ומירון
7. ועד ההקדשות הקדש העדה האשכנזית במירון
8. ועדת החמישה לניהול קבר הרשב"י
9. המועצה האזורית מרום הגליל
10. איגוד ערים לשירותי כבאות גליל עליון המזרחי והגולן
11. ועד מקומי מושב מירון
12. איילון חברה לביטוח בע"מ
13. בי.סי. ס. הנדסה ובטיחות בע"מ
14. אינג' חליליה עאמר
15. מגן דוד אדום בישראל
16. מר אמיר אוחנה
17. הרב יעקב אביטן

בקשה לאיחוד תובענות

בשם המבקשת:	עו"ד שרון מן אורין
בשם המשיבים 1:	עו"ד ערן בקר
בשם המשיבים 2:	עו"ד דפנה פישר; עו"ד שרון ירמיהו
בשם המשיבים 3:	עו"ד צבי בר-נתן; עו"ד גיל נדל; עו"ד ענבל זוהר
בשם המשיבים 4:	עו"ד יראון פסטינגר; עו"ד דוד וינטר
בשם המשיב 5:	עו"ד איתן האזרחי
בשם המשיב 7:	עו"ד רוזאל בנין

בשם המשיבה 8 :	עו"ד יהודה קפלן
בשם המשיב 11 :	עו"ד שמעון בן הרוש
בשם המשיבה 12 :	עו"ד יובל ראובינוף

החלטה

לפניי בקשה לפי תקנה 40(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018, לאיחוד הדיונים המנויים בטבלה המצורפת מטה.

הרקע לבקשה

1. ביום 30.4.2021 התרחש אסון בקבר הרשב"י בהר מירון, במהלך הילולת רבי שמעון בר יוחאי, ביציאה ממתחם אירוע ההדלקה ברחבת חסידות תולדות אהרון (להלן: אסון מירון או האסון). באסון נהרגו 45 בני אדם ונפצעו רבים אחרים. בעקבות האסון החליטה ממשלת ישראל על הקמת ועדת חקירה ממלכתית לבדיקת האירוע ולשם מניעת הישנותם של אירועים דומים. הוועדה טרם מסרה את מסקנותיה הסופיות.

החל מחודש מאי 2022 הוגשו לבתי המשפט המחוזיים חיפה, מרכז-לוד וירושלים תביעות נזיקיות רבות (הליכים אלה יכוננו להלן: התובענות) המפורטות בטבלה שלהלן:

מספר הליך	בית משפט
ת"א 33005-05-22	מחוזי חיפה
ת"א 33745-04-23	מחוזי מרכז-לוד
ת"א 34152-04-23	מחוזי מרכז-לוד
ת"א 22468-05-23	מחוזי מרכז-לוד
ת"א 22571-05-23	מחוזי מרכז-לוד
ת"א 22572-05-23	מחוזי מרכז-לוד
ת"א 22610-05-23	מחוזי מרכז-לוד
ת"א 22648-05-23	מחוזי מרכז-לוד
ת"א 23565-05-23	מחוזי מרכז-לוד
ת"א 20563-06-23	מחוזי מרכז-לוד
ת"א 20500-06-23	מחוזי מרכז-לוד

ת"א 20538-06-23	מחוזי מרכז-לוד
ת"א 20486-06-23	מחוזי מרכז-לוד
ת"א 6451-06-23	מחוזי ירושלים

הנתבעים העיקריים בכלל התובענות הם המבקשת – מדינת ישראל; המשיב 5 – המרכז הארצי לפיתוח מקומות קדושים בישראל; המשיב 6 – הקדש העדה הספרדית בעיה"ק צפת ומירון; המשיב 7 – ועד ההקדשות – הקדש העדה האשכנזית במירון; והמשיבה 8 – ועדת החמישה לניהול קבר הרשב"י.

2. ביום 4.7.2023 הגישה המבקשת בקשה להורות על איחוד הדיונים בתובענות. כן היא ביקשה כי בית המשפט יקבע מה יהיה הפורום שבו יתקיים הדיון בתובענות המאוחדות.

טענות המבקשת

3. המבקשת טוענת כי מדובר בתובענות בעלות מאפיינים משותפים רבים, ובכלל זה המסכת העובדתית הבסיסית; רוב הסוגיות המשפטיות; זהות חלק ניכר מהנתבעים; וזהות במרבית הראיות והעדים הפוטנציאליים. התובענות הן מורכבות, ויש חשיבות לכך שלא יתקבלו בהן החלטות סותרות בערכאות השונות. כן יש חשיבות לכך שההליכים השונים יתנהלו באופן אחיד, יעיל ושוויוני, לרבות באמצעות מתווה אחיד ומוסכם (ככל שאכן ניתן יהיה להגיע להסכמה כוללת בעניין זה). עוד מצוין האינטרס של היעילות והניצול המיטבי של המשאבים השיפוטיים. לאור כל אלה, כך נטען, נכון לאחד את הדיון בכל התובענות ולנהלן בבית משפט אחד.

4. המבקשת מציינת בבקשתה כי מרבית הנתבעים משותפים בכל התובענות, ובוודאי הנתבעים העיקריים והמשמעותיים בהם (המבקשת והמשיבים 5-8). אכן ישנם נתבעים שנתבעו רק בחלק מהתובענות, אך לגישת המבקשת, בפסיקת בית משפט זה נקבע בעבר כי גם במצב בו חלק ניכר מבעלי הדין משותפים לכל התובענות ניתן לקבוע שמדובר באותו הנושא, וגם במקרים כאלה בית המשפט ייטה לאחד את התובענות.

כן מדגישה המבקשת שעילות התביעה והסעדים המבוקשים בכל התובענות הם זהים, או למצער דומים. כך, בכל אחת מהתובענות טוענים התובעים לעוולת הרשלנות והפרת חובה חקוקה, ומבקשים העברת נטלים; ובכל התובענות מבוקש פיצוי בגין נזקי

גוף. כמו כן, בחלק מהתובענות המתנהלות לפני בית המשפט המחוזי מרכז-לוד נטען לנזק נפשי משני, ובכל התובענות פרט לשתיים (המתנהלות בבית המשפט המחוזי מרכז-לוד) מבוקשים גם פיצויים עונשיים.

5. באשר לשלב הדיוני בו נמצאות התובענות, מציינת המבקשת כי בתביעה שהוגשה לבית המשפט המחוזי בחיפה בחודש מאי 2022 (היא התביעה הראשונה בזמן), התקיים דיון קדם משפט ראשון ביום 29.1.2023. עובר לדיון זה העלתה המבקשת הצעה למתווה לניהול התביעה, שבבסיסו עומדת האפשרות של הקדמת הדיון בשאלת הנזק לדיון בשאלת האחריות. מתווה זה נדחה על ידי התובעים שם, וכיום הצדדים מנהלים משא ומתן למציאת מתווה מוסכם, אשר טרם הבשיל לכדי הסכמות. באשר לתובענות המתנהלות לפני בית המשפט המחוזי מרכז-לוד ובית המשפט המחוזי בירושלים, מצוין כי המועדים להגשת כתבי הגנה בהן נקבעו לחודשים יולי וספטמבר 2023.

6. באשר לפורום בו יתקיים הדיון המאוחד, המבקשת מבהירה בבקשתה כי היא ערה לכלל לפיו בית המשפט יורה על איחוד התובענות בערכאה אליה הוגשה התובענה הראשונה בזמן מבין התובענות שאיחודן מבוקש. עם זאת, חרף העובדה שהתביעה בחיפה הוגשה ראשונה, יש לשיטתה לאחד את התובענות בבית המשפט המחוזי מרכז-לוד. זאת, משום שמרבית התביעות (12 מתוך 14 שאיחודן מבוקש) הוגשו לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד; וכיוון שהרוב המכריע של התובעים מתגוררים באזור המרכז או במזרח הארץ, ולא בסמוך לעיר חיפה.

תגובות המשיבים

7. בא-כוח המשיבים 1 מתנגד לבקשה לאיחוד התובענות. הוא מציין כי התובענה שהוגשה על ידיו לבית המשפט המחוזי בחיפה הוגשה לפני למעלה משנה, והתקיימה בה כבר ישיבת קדם משפט. אחרי ישיבה זו הוסכם כי ייעשה על ידי באי-כוח הצדדים ניסיון לגבש מתווה מוסכם לניהול ההליך. לשיטתו, המתווה שהוצע על ידיו במסגרת זו נועד לייתר את הצורך בניהול התיק בשאלת האחריות. לפיכך, אם יתקבל המתווה המוצע, לא יהיה כל מקום להורות על איחוד הדיונים כיוון שהחשש להכרעות סותרות יאויין, והנושא היחיד שיהיה מקום לדון בו הוא שאלת הנזק. לשיטתו איחוד הדיון בשאלת הנזק יכביד על בית המשפט בו יאוחדו התובענות, ולא ייעל את ההליך.

8. באות-כוח המשיבים 2 מתנגדות אף הן לבקשה. לגישתן, אין במקרה דנן הצדקה להורות על איחוד הדיונים, שכן לא ניתן לקבוע שמדובר בתובענות העוסקות באותם

הנושאים. זאת, בשים לב לכך שאין מדובר בעילות זהות, כאשר חלק מהתובענות עוסקות בנזקי עיזבון וחלק אחר בתביעות של ניזוקים. כן טוענות באות-כוח המשיבים 2 כי בתובענות שהוגשו על ידיהן הטענה העיקרית היא הזכאות לפיצויים עונשיים. זאת כאשר ביתר התובענות אין כל התייחסות לכך, או שניתן בהן משקל נמוך לפיצויים מסוג זה. עוד הן טוענות כי שאלת הנזק היא שאלה פרטנית לכל תיק ותיק שממילא יש לדון בה בנפרד, כך שאין כל הצדקה לאחד את התובענות.

9. בא-כוח המשיבים 3 השיב כי הוא אינו מתנגד לאיחוד הדיון בתובענות ככל שהאיחוד נוגע לשאלת האחריות, ובלבד שהדיון בתובענות המאוחדות יתנהל לפני בית המשפט המחוזי מרכז-לוד; ובכפוף לכך שתובטח הפרטיות והסודיות של המידע של התובעים בכל אחת מהתובענות המאוחדות, כך שיתר הצדדים להליך המאוחד לא יהיו חשופים לו. לשיטת בא-כוח המשיבים 3, התובענות כוללות מידע רפואי, אישי ורגיש ביחס לכל אחד מהתובעים, ולא ראוי שהוא ייחשף בפני אחרים, לרבות בפני תובעים אחרים. לפיכך, בא-כוח המשיבים 3 התנה את הסכמתו לאיחוד התובענות בכך שבית המשפט ייתן את הדעת לצורך בשמירה על חיסיון המידע, ויסדיר את האופן בו החיסיון יישמר, לרבות במערכת "נט המשפט", חרף האיחוד.

כן ציין בא-כוח המשיבים 3 כי יש להבטיח שתישמר ההבחנה בין הנתבעים בכל אחת מהתובענות, שכן לא בכל התובענות כלל הנתבעים הם זהים. נוסף על כך, הוא ציין כי יש ליצור הבחנה בין בירור האחריות לבין סוגיית הנזק, אותה יש לבחון באופן פרטני ביחס לכל תובע. בא-כוח המשיבים 3 הדגיש כי לתובענות שהוגשו על ידיו לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד אין זיקה למחוז צפון. לכן, וכדי להבטיח שיהיה למשיבים המיוצגים על ידיו יומם בבית המשפט, הוא מתנגד להעברת הדיון לכל מחוז אחר זולת מחוז מרכז.

10. בא-כוח המשיבים 4 מתנגד לאיחוד הדיון בתובענות. לטענתו, הניזוק אשר הנזק שנגרם לו עומד בלב התובענה שהוגשה על ידיו פצוע קשה, ומאושפז בביתו בתנאי בית חולים. הניזוק הזה הוא במצב הכרה מינימלי וזקוק לטיפול סביב השעון בידי הוריו ובידי הצוות הרפואי. לפיכך, וכדי לאפשר לבני משפחתו להשתתף בדיונים בעניינם, הוחלט להגיש את התביעה לבית המשפט המחוזי בירושלים. לשיטת בא-כוח המשיבים 4, העתקת הדיון בעניינם של המשיבים 4 מבית המשפט המחוזי בירושלים והעברתו לבית משפט מחוזי אחר ומרוחק, כמוה כפגיעה בזכותם הבסיסית לגישה לערכאות.

11. בא-כוח המשיב 5 הודיע כי הוא מסכים לבקשה לאיחוד התובענות. בא-כוח המשיב 7 ובא-כוח המשיבה 8 הסכימו לבקשה לאיחוד התובענות והשאירו את ההחלטה לעניין הפורום שבו יתקיים הדיון המאוחד לשיקול דעת בית המשפט. בא-כוח המשיב 11 הסכים לאיחוד התובענות, אך טען כי לשיטתו כל הזיקות של ההליך המאוחד הן למחוז צפון, ולכן יש לקיים את ההליך המאוחד במחוז צפון או לחלופין בבית המשפט המחוזי בחיפה בו כבר מתנהלות כיום מספר תביעות. בא-כוח המשיבה 12 הודיע כי הוא משאיר את ההחלטה בדבר איחוד התובענות לשיקול דעתו של בית המשפט, אך ציין כי הוא מתנגד לכך שהפורום בו יתקיים הדיון המאוחד יהיה בבית המשפט המחוזי בחיפה. זאת, הן משום שמרבית התובענות הוגשו במחוז מרכז, והן משום שמרבית המשרדים המייצגים את הצדדים נמצאים במחוז מרכז.

דיון והכרעה

12. לאחר עיון בטענות המבקשת ובתגובות המשיבים ובחומר שצורף להן, הגעתי לכלל מסקנה כי יש לקבל את הבקשה ולהורות על איחוד התובענות.

מטענות הצדדים עולה כי הבקשה הנוכחית מציבה זה מול זה אינטרסים מערכתיים מול אינטרסים אישיים של חלק מהתובעים בתובענות נושא הבקשה.

מבחינת האינטרס המערכתי – נדמה כי לא ניתן לחלוק על קיומו של יתרון משמעותי מבחינה מערכתית בבירור כלל התובענות בבית משפט אחד. ראשית, לכלל התובענות יש בסיס מהותי משותף, הן במישור העובדתי והן במישור המשפטי, הנוגע לשאלה הניצבת במרכז כלל התובענות – שאלת האחריות של הנתבעים. שאלה זו תצטרך ככל הנראה להתברר לגופה בכל התובענות (אלא אם כן הצדדים יגיעו להסכמות דיוניות שייתרו אותה). ככל שיהיה מקום להכריע בשאלת האחריות, הרי אין ספק כי חלק ניכר מהבירור העובדתי שיידרש בכלל התובענות לגביה, יהיה דומה מאוד. משכך ניתן להניח שגם חלק ניכר מהמסקנות המשפטיות שניתן יהיה לגזור מהבירור העובדתי יהיה דומה.

בירור שאלה זו באופן מפוצל, במספר בתי משפט שונים, עלול אם כן להביא לתוצאה של הכרעות סותרות ולא אחדות (מבחינה עובדתית או משפטית) בתביעות השונות, בהתאם לבתי המשפט בהן הן יידונו. תוצאה זו היא כמובן בעייתית ועלולה לפגוע בשוויון בין תובעים שונים שנפגעו בצורה דומה מאותו אירוע עצמו.

יתרה מכך, ניהול התובענות בנפרד יביא לסרבול רב ויגזול משאבים שיפוטיים רבים. זאת מאחר שאין זה מן הנמנע כי בכל אחד מבתי המשפט בהם יתבררו התובענות, יהיה על השופט הדין לבחון הן מבחינה עובדתית והן מבחינה משפטית את שאלת האחריות המיוחסת לכל אחד ואחד מהנתבעים – וזאת בהתאם לרקע העובדתי הכולל והמורכב הרלוונטי לאסון בכלל ולפגיעה בתובעים בפרט. מדובר בכירור שעלול להיות ארוך ועתיר משאבים שיפוטיים, ולכן מוטב ככל האפשר לקיימו פעם אחת בלבד.

13. מול האינטרס המערכתי, ניצב האינטרס האישי של התובעים. אכן, כפי שנטען על ידי חלקם, איחוד התובענות עלול להביא ליצירת עומס על בית משפט אחד, ואולי אף על שופט אחד אשר ידון בהליך המאוחד. לכך יש להוסיף גם את חוסר הנוחות האפשרי של חלק מהתובעים שייאלצו להגיע לבית משפט מרוחק ממקום מגוריהם; את העובדה שאחד ההליכים כבר החל להתנהל; ואת העובדה שההליך המאוחד עשוי להיות ארוך יותר מאשר הליך פרטני.

14. ואולם לטעמי אין בכל אלה כדי להצדיק דחייה של הבקשה לאיחוד התובענות. ראשית, בניגוד לתובעים שכל אחד מהם שם דגש על האינטרס שלו בכך שהדיון בעניינו יתקיים במהירות וביעילות האפשרית ובמקום הסמוך למקום מגוריו; על בית המשפט לראות לנגד עיניו גם את האינטרס המערכתי הכולל. אינטרס זה נוגע לכלל התובעים הפונים לבתי המשפט, שאף הם מבקשים את יומם בבית המשפט במהירות וביעילות. לכן, ניצול יעיל של המשאבים המוגבלים של מערכת המשפט, הוא אינטרס משמעותי שיש בו כדי להועיל לכלל המתדיינים, ויש להביאו בחשבון ולתת לו משקל (ראו ע"א 8166/11 חברת אלי דאובן בנייה והשקעות בע"מ (בפירוק) נ' נ. אלה ובניו חברה קבלנית לבניין (1972) בע"מ, פסקה 24 (10.4.2015)).

15. בהתייחס לטענות אודות העומס שיוטל על השופט או השופטת שאליהם ינותב הדיון המאוחד בכלל התובענות, הרי חזקה על בית המשפט שאליו ינותב הדיון כי הוא ישכיל לנהל את ההליך כולו בצורה המיטבית מבחינה דיונית. זאת, תוך ניצול כלל האפשרויות הדיוניות וההסדרים הדיוניים (ככל שיהיו) שיבטיחו זאת. כך למשל, יוכל בית המשפט שידון בתביעה המאוחדת לשקול את האפשרות של פיצול הדיון – כך שבתחילה תידון שאלת האחריות (ככל שהדבר אכן ישרת את כלל התובעים); ורק לאחר מכן ייעשה ניסיון לגבש הסדרים לדיון בשאלת הנזק (בין היתר על ידי חלוקה אפשרית של התובעים לתתי קבוצות; ראו והשוו בש"א 10185/04 דון נ' אברג'יל, פסקה 8 (22.2.2005)). בהקשר זה ראו והשוו גם את סעיף 20 לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 הקובע מנגנונים שונים המאפשרים לבית המשפט לקבוע את הסעד שיוענק לחברי

הקבוצה השונים במצבים בהם יש שונות בנזק שנגרם לכל אחד מהם; כן ראו ע"א 10085/08 תנובה – מרכז שיתופי נ' עיזבון המנוח תופיק ראבי ז"ל, פסקה 55 (4.12.2011)). מובן כי אינני מחווה דעה בעניין אופן ניהול ההליך – המצוי בליבת שיקול דעתה של הערכאה המבררת.

בהקשר זה, ובהתייחס לטענותיו של בא-כוח המשיבים 1 ביחס להסדר הדיוני שהוא מבקש לקדם, יובהר כי הסדר כזה יכול לחול על כלל התובעים; וכי גם אם רק חלק מהתובעים יסכימו לו – תוכל הערכאה הדיונית לתת הוראות ביחס לכך.

16. באשר לטענותיו של בא-כוח המשיבים 3 לעניין החשיבות שבשמירה על פרטיות וסודיות המידע הרפואי והאישי של התובעים בתובענות שיאוחדו, יובהר כי יש להעלות טענות בהקשר זה בפני הערכאה הדיונית. חזקה על בית המשפט שלפניו יתנהל ההליך המאוחד שייתן הוראות בהקשר זה באופן שיבטיח את פרטיותם של התובעים ושל המידע האישי והרפואי הנלווה לתובענותיהם, ויקבע הסדרים מתאימים לצורך כך.

17. באשר לפורום שבו יתקיים ההליך המאוחד – אכן, ברירת המחדל היא לקבוע כי יש לקיים את ההליך המאוחד בבית המשפט שבו הוגשה התובענה הראשונה (ראו בש"א 4361/23 מטרופולין תחבורה ציבורית בע"מ נ' אגד חברה לתחבורה בע"מ, פסקה 5 (22.6.2023)). יישומו של כלל זה היה מביא במקרה זה למסקנה לפיה יש לקיים את ההליך המאוחד בחיפה. אולם, בנסיבות המקרה דנן אני סבורה כי נכון יותר, הן מבחינת מאזן הנוחות והן מבחינת היעילות הדיונית, לקיים את ההליך המאוחד בבית המשפט המחוזי מרכז-לוד. זאת, משום שההליך בבית המשפט בחיפה – הגם שהוא מתקדם יותר, מצוי אף הוא עדיין בראשיתו; מאחר שמרבית התובענות הוגשו לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד; ומשום שמרבית הצדדים לתובענות מתגוררים במחוז מרכז או בסמוך אליו. כן יצוין כי מדובר בבית משפט הממוקם במרכז הארץ.

באשר לטענותיהם של בא-כוח המשיבים 4 ביחס להכבדה (שאינני מתעלמת ממנה) שתהיה כרוכה עבורם במעבר לבית משפט מחוץ לירושלים – אבהיר כי המרחק בין בית המשפט המחוזי מרכז-לוד לבין בית המשפט המחוזי בירושלים אינו גדול, כך שהכבדה איננה מאוד משמעותית. טענות דומות הועלו על ידי הצדדים לתובענה שהוגשה בבית המשפט המחוזי בחיפה. אכן העברת התובענה שהם הגישו לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד עלולה לגרום להם לחוסר נוחות, ואין ספק כי הם היו מעדיפים להמשיך את הדיון שכבר החל בבית המשפט בחיפה. אולם לאור כל האמור לעיל, אין די בחוסר נוחות זה כדי להצדיק את קיום הדיון באופן מפוצל.

18. אשר על כן, הדיון בתובענות המנויות בפסקה 1 לעיל בהחלטה זאת יאוחד, ויועבר לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד. בנסיבות העניין, אינני עושה צו להוצאות.

ניתנה היום, ח' באב התשפ"ג (26.7.2023).

שׁוֹפֵט